

13.6. Hukuk Komitesi

Anayasa'nın 135'inci maddesi gereği kamu kurumu niteliğindeki bir meslek kuruluşu olan, dolayısıyla kamu yararına bir görev yüklenen Mimarlar Odası, meslektaşlarının ortak gereksinimlerini karşılamak, kolaylaştırmak ve mesleğin gelişmesini sağlamak yanında, toplumun kent ve çevre haklarını, mimarlığın ve planlı kentleşmenin gereklerini, ülkenin kültür ve doğa mirasını, insanlığın barış ve özgürlük özlemleriyle bütünleşen evrensel değerlerini korumayı ve savunmayı temel ilke ve hedef olarak belirlemiştir. Hukuk Komitesi de çalışma programını bu çerçevede belirlemiş ve bu program çerçevesinde etkinliğini sürdürmüştür.

Hukuk Komitesi'nin belirlenen komite ve komisyonlar içerisinde, ortak konular dolayısıyla gerek Afet Komitesi, gerek Kentleşme ve Planlama Komitesi, gerekse ÇED Danışma Kurulu ve İTEK ile koordinasyonu gündeme gelmektedir.

Kontrolsüz kentleşmenin, planlama politikasının eksikliği ve kentsel rantın ulaştığı boyutlar nedeniyle ortaya çıkan kentsel sorunlar genelde planlama kararları olarak ortaya çıkmaktadır. Bu noktada hukuk mücadelesi odamızca yürütülmektedir. 1/5000 ölçekli üst plan kararı olan nâzım imar planları ile 1/1000 ölçekli uygulama imar planlarına açılan davalar önemli yer tutmakla birlikte, parsel ya da ada bazında kimi konular da davalara konu olabilmektedir. Bu tür davaların dökümü Çalışma Raporumuzun "11. Hukuk Çalışmaları" ve "9. Kentleşme ve Planlama Sorunlarına Yönelik Çalışmalar" bölümlerinde yapılmıştır.

Ayrıca çeşitli mevzuat değişikliklerinde oda adına görüş oluşturulması ve bu görüşün sunulması çalışmaları da yapılmıştır.

Bu dönemin en önemli konusu 644, 645 ve 648 sayılı kanun hükmünde kararnameler olmuştur.

12 Haziran 2011 genel seçimleri öncesinde, 6 Nisan 2011 tarihinde TBMM'de kabul edilen ve 3 Mayıs 2011 tarihinde yürürlüğe giren 6223 sayılı yetki kanunu ile Bakanlar Kurulu'na "Kamu hizmetlerinin bakanlıklar arasındaki dağılımını yeniden belirlemek, kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilen memurlar, işçiler, sözleşmeli personelin atanma, nakil, görevlendirilme, seçilme, terfi, yükselme, görevden alınma ve emekliye sevk edilme usul ve esaslarını düzenlemek" üzere 6 ay süre ile kanun hükmünde kararname (KHK) çıkarma yetkisi verilmiştir.

Yasama yetkisinin yürütme organına devri niteliğinde genel bir yetki veren, kapsamının oldukça geniş ve sınırsız olmasının yanı sıra önemlilik, ivedilik ve zorunluluk ilkelerine uymayan 6223 sayılı yetki kanununun Anayasa'ya aykırı olması nedeniyle ana muhalefet partisi tarafından Anayasa Mahkemesi'ne iptal talebiyle başvurulmuştur.

Bu yetki kanununa dayalı olarak 8 Haziran 2011 tarihinde *Resmî Gazete*'de yeni bakanlıkların teşkilat ve görevlerinin belirlendiği 11 adet KHK yayımlanmış olup, bunlardan biri de Bayındırlık ve İskân Bakanlığı ile Çevre ve Orman Bakanlığı'nın birleştirildiği 636 sayılı "Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK"dir.

Genel seçimlerin yapılmasından yalnızca 4 gün önce yayımlanan bu kararname gereğince bakanlık birleştirmeleri gerçekleştirilmeden, seçimler sonrasında yeni bir kararname hazırlanmıştır. Bakanlar Kurulu tarafından 29 Haziran 2011 tarihinde kabul edilen ve 4 Temmuz 2011'de *Resmî Gazete*'de yayımlanarak yürürlüğe giren 644 sayılı kararname ile "Çevre ve Şehircilik Bakanlığı", 645 sayılı kararname ile de "Orman ve Su İşleri Bakanlığı" kurulmuş, seçimler öncesinde birleştirilen iki bakanlık yeniden ayrılmıştır.

Kamuoyunda yoğun tepkilere neden olan 644 sayılı kararnamede, genel seçimler sonrasında atanan yeni bakan ve ekibinin istekleri doğrultusunda 17 Ağustos 2011 tarihinde *Resmî Gazete*'de yayımlanan 648 sayılı KHK ile değişiklik yapılmıştır.

13.6.1. 644 Sayılı KHK'nin Getirdikleri

Mesleki Hizmet Alanlarına İlişkin

Bakanlığın görevlerine bakıldığında mimar ve mühendis odalarının pek çoğunu doğrudan ilgilendiren mesleki hizmetlere ilişkin yeni bir görev alanı tanımlanmıştır.

Madde 2/a: Yerleşmeye, çevreye ve yapılaşmaya dair imar, çevre, yapı ve yapım mevzuatını hazırlamak, uygulamaları izlemek ve denetlemek, Bakanlığın görev alanı ile ilgili mesleki hizmetlerin norm ve standartlarını hazırlamak, geliştirmek, uygulanmasını sağlamak ve ilgililerin kayıtlarını tutmak.

Daha önce 180 sayılı Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK'de düzenlenen görev tanımlarından oldukça farklı ve geniş başka görevler de verilmiştir. Örneğin daha önce ağırlıklı olarak kamu yapılarına veya birden fazla belediyeyi

ilgilendiren metropol imar planlarına ya da ulaşım planlarına ilişkin görevler yer alırken bu KHK’de yerleşme, çevre, yapılaşmaya dair çok geniş görevler verilmiştir. Öyle ki bakanlık bazı alanlarda yapı ruhsatı ve yapı kullanma izinlerini dahi verebilecektir.

Bakanlığın görevlerinde daha çok “yapmak veya yaptırmak, denetlenmesini sağlamak, politikaları belirlemek” gibi belirsiz ifadeler kullanılmaktadır. Bununla esasen kamu hizmeti sayılan ve kamu eliyle görülmesi gereken işlerin özel hukuk tüzel kişilerine devredilmesi amaçlanmaktadır.

Madde 2/ç: Her tür ve ölçekteki fiziki planlara ve bunların uygulanmasına yönelik temel ilke, strateji ve standartları belirlemek ve bunların uygulanmasını sağlamak, Bakanlar Kurulunca yetkilendirilen alanlar ile merkezi idarenin yetkisi içindeki kamu yatırımları, mülkiyeti kamuya ait olan arsa ve araziler üzerinde yapılacak olan yapılarda, milli güvenliğe dair tesisler, askeri yasak bölgeler, genel sığınak alanları, özel güvenlik bölgeleri, enerji ve telekomünikasyon tesislerine ilişkin etütleri, harita, plan, parselasyon planlarını ve değişikliklerini resen yapmak, yaptırmak, onaylamak ve başvuru tarihinden itibaren iki ay içinde yetkili idarelerce ruhsatlandırma yapılmaması halinde resen ruhsat ve yapı kullanma izni vermek.

Madde 2/ğ: Gecekondu, kıyı alanları ve tesisleri ile niteliğinin bozulması nedeniyle orman ve mera dışına çıkarılan alanlar dahil kentsel ve kırsal alan ve yerleşmelerde yapılacak iyileştirme, yenileme ve dönüşüm uygulamalarında idarelerce uyulacak usul ve esasları belirlemek, Bakanlar Kurulunca belirlenen bu nitelikteki uygulamalar ile finans merkezleri ve benzeri özel proje alanları ve özel yapım gerektiren yapılaşmalar ile 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu ve 775 sayılı Gecekondu Kanunu uyarınca Toplu Konut İdaresi Başkanlığı tarafından yapılan uygulamalara ilişkin her tür ve ölçekte etüt, harita, plan, parselasyon planı ve yapı projelerini yapmak, yaptırmak, onaylamak, kamulaştırma, ruhsat ve yapım işlerini gerçekleştirmek, yapı kullanma izinlerini vermek ve bu alanlarda kat mülkiyetinin kurulmasını sağlamak.

Bakanlığın hizmet birimleri arasında 7 tane Genel Müdürlük sayılmaktadır.

- a) Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü,
- b) Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü,
- c) Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü,
- ç) Yapı İşleri Genel Müdürlüğü,

- d) İmar ve Kentsel Altyapı Genel Müdürlüğü,
- e) Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü,
- f) Coğrafi Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü.

Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü

a) Yerleşme, yapılaşma ve arazi kullanımına yön veren, her tür ve ölçekte fiziki planlara ve uygulamalara esas teşkil eden üst ölçekli mekânsal strateji planlarını ve çevre düzeni planlarını ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak hazırlamak, hazırlatmak, onaylamak ve uygulamanın bu stratejilere göre yürütülmesini sağlamak.

c) Havza ve bölge bazındaki çevre düzeni planları da dâhil her tür ve ölçekteki çevre düzeni planlarının ve imar planlarının yapılmasına ilişkin usul ve esasları belirlemek, havza veya bölge bazında çevre düzeni planlarını yapmak, yaptırmak, onaylamak ve bu planların uygulanmasını ve denetlenmesini sağlamak.

f) Bakanlar Kurulunca belirlenen proje kapsamı içerisinde kalmak kaydıyla kamuya ait tescilli araziler ile tescil dışı araziler ve muvafakatleri alınmak koşuluyla özel kişi veya kuruluşlara ait arazilerin yeniden fonksiyon kazandırılıp geliştirilmesine yönelik olarak her tür ve ölçekte etüt, harita, plan, parselasyon planı, kamulaştırma, arazi ve arsa düzenlemesi yapmak, yaptırmak ve onaylamak.

h) Her tür ve ölçekteki fiziki planların birbiriyle uyumunu ve mekânsal strateji planları hedeflerine ve kararlarına uygunluğunu sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri almak, ilgili idareler tarafından Bakanlıkça verilen süre içinde yapılmayan il çevre düzeni planlarını yapmak, yaptırmak ve resen onaylamak.

j) Bakanlar Kurulunca yetkilendirilen alanlar ile merkezi idarenin yetkisi içindeki kamu yatırımları, milli güvenliğe dair tesisler, askeri yasak bölgeler, 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun hükümleri çerçevesinde yapılacak binalar, genel sığınak alanları, özel güvenlik bölgeleri, enerji ve telekomünikasyon tesisleri ile ilgili altyapı, üstyapı ve iletim hatları, yanıcı, parlayıcı ve patlayıcı madde üretim tesisleri ve depoları, akaryakıt ve sıvılaştırılmış petrol gazı istasyonları gibi alanlar ile ilgili her tür ve ölçekteki planların yapılmasına ilişkin esasları belirlemek, bunlara ilişkin her tür ve ölçekteki harita, etüt, plan ve parselasyon planlarını gerektiğinde yapmak, yaptırmak ve resen onaylamak.

ı) Bütünleşik kıyı alanları yönetimi ve planlaması çalışmaları, kıyı alanlarının düzenlenmesine dair iş ve işlemler ile bu alanlara ilişkin jeolojik ve jeoteknik etütleri yapmak, yaptırmak ve onaylamak, kıyı kenar çizgisini tespit etmek, onaylamak ve tescilini sağlamak.

i) Kıyı ve dolgu alanları ile bu alanların fonksiyonel ve fiziksel olarak devamı niteliğindeki geri sahalarına ilişkin her tür ve ölçekteki etüt, harita ve planları yapmak, yaptırmak ve resen onaylamak ve bunların uygulanmasını sağlamak.

Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü

Bakanlık bünyesinde oluşturulan Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü'nün görevlerine bakıldığında mimar ve mühendis odalarının faaliyetlerini ilgilendiren düzenlemeler bulunmaktadır. Anayasa ve kuruluş yasasına (6235 sayılı kanuna) göre meslek odalarının görev ve yetkileri kapsamında olan mimarlık mühendislik hizmetlerine ilişkin düzenlemeleri yapmak, uygulamaları denetlemek ve izlemek, mimar ve mühendislerin görev, yetki ve sorumluluklarına ve kayıtlarının tutulmasına ilişkin esasları belirlemek, mesleki yeterliliklerini değerlendirerek tescil ve belge vermek, kayıtlarının tutulmasını sağlamak, planlama, projelendirme, yapım ve kamulaştırma iş ve işlemlerinde görev alacak bilirkişilerin niteliklerine ve mesleki yeterliklerine ilişkin usul ve esasları belirlemek gibi görevler Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü'ne verilmiştir.

Ayrıca bakanlığa meslek odaları üzerinde hiyerarşik denetim yetkisi tanıyan ve yetki gaspı sayılan, mimarlık mühendislik meslek kuruluşlarının mevzuatını hazırlama ve denetleme görevi dahi verilmiştir. Bunlar meslek odalarının özerk ve kamusal kimliğini yok sayan düzenlemelerdir.

Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü'nün görevleri şunlardır (Madde 12):

a) Yerleşme ve yapılaşmaya yönelik mimarlık, mühendislik, müteahhitlik ve müşavirlik hizmetlerine ilişkin düzenlemeleri yapmak, uygulamaları denetlemek ve izlemek.

b) Gerçek kişilere ve özel hukuk tüzel kişilerine ait her türlü yapılar ile ilgili genel ilkeleri, stratejileri ve standartları belirlemek ve uygulanmasını sağlamak.

c) Planlama, harita yapımı, ara etüt ve proje müellifliği, harita plan, proje ve yapım kontrol müşavirliği, arazi ve arsa düzenlemesi, değerlendirme, parselasyon, her türlü altyapı ve tesisat

dahil olmak üzere yapı müteahhitliği gibi hizmet alanlarında çalışan gerçek veya tuzel kişilerin görev, yetki ve sorumluluklarına ve kayıtlarının tutulmasına ilişkin esasları belirlemek, mesleki yeterlikleri ile kuruluş yeterliklerini değerlendirerek bunlara tescil ve yeterlik belgeleri vermek veya verilmesini ve kayıtlarının tutulmasını sağlamak.

) Planlı ve plansız alanlardaki projelendirme ve yapılaşmaya, yapı ruhsatı ve yapı kullanma izinlerinin ulusal adres veri tabanına dayalı olarak düzenlenmesine ilişkin usul, esas ve standartları belirlemek.

d) Planlama, projelendirme, yapım ve kamulaştırma iş ve işlemlerinde görev alacak bilirkişilerin niteliklerine ve mesleki yeterliklerine ilişkin usul ve esasları belirlemek.

e) 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun ile bakanlığa verilen görevleri yapmak.

f) Yöresel mimarinin ve yapılarda yerel malzemenin kullanımının teşvik edilmesi, binalarda enerji verimliliğinin sağlanması ve ileri yapım teknolojilerinin kullanılması ve yaygınlaştırılması için gerekli tedbirleri almak.

g) Kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek kişilere vezel hukuk tuzel kişilerine ait her türlü yapıların denetlenmesinde görev alan mimar ve mühendisler ile yardımcı kontrol elemanlarını denetlemek, ilgili idareler ile denetim ve müşavirlik kuruluşlarınca denetlenmesini sağlamak.

đ) Yapım işlerinde görev alan şantiye şefleri, fen elemanları ve yetki belgeli ustaların faaliyetlerinin, durumlarına göre, ilgili idarelerce veya meslek kuruluşlarınca denetlenmesini sağlamak.

h) Kamuya vezel sektöre ait her türlü yapı ve tesisin projelerinin ve yapım işlerinin denetlenmesinde görev alacak mimar ve mühendisler ile yardımcı kontrol elemanlarının, yapı denetim kuruluşlarının ve müşavirlik kuruluşlarının niteliklerine, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin esasları belirlemek, mesleki yeterlikleri ile kuruluş yeterliklerini değerlendirerek bunlara belge verilmesini ve kayıtlarının tutulmasını sağlamak.

ı) Bakanlığın görev alanına giren konularla ilgili olarak mimarlık ve mühendislik meslek kuruluşlarına ilişkin mevzuatı hazırlamak ve bunları denetlemek.

Anayasa Mahkemesi'ne Başvuru

Odamızca 644 sayılı KHK'nin özellikle mimarlık mühendislik meslek alanları ile meslek odalarının faaliyetlerini ilgilendiren, meslek odalarının özerkliği ile bağdaşmayan, adeta hiyerarşik bir denetim yetkisi öngören, yetki gaspı niteliğindeki düzenlemelerinin Anayasa'ya ve dayandığı yetki yasasına aykırılığının açıklandığı bir rapor hazırlanarak Ana Muhalefet Partisi'ne, Anayasa Mahkemesi'ne başvurulması talebiyle sunulmuştur.

Ana Muhalefet Partisi, 644 sayılı KHK'nin pek çok maddesinin iptali talebiyle 26.08.2011 tarihinde Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur. Başvuruda odamızca iptali talep edilen mesleki hizmet alanları ile meslek odalarına ilişkin maddelerin yanı sıra yerleşme, imar, yapılaşma ve çevre konularında getirilen yukarıda bir kısmına yer verdiğimiz düzenlemelerin de iptali talebinde bulunulmuştur.

31.08.1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu, 20.07.1966 tarihli ve 775 sayılı Gecekondu Kanunu, 12.03.1982 tarihli ve 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu, 09.08.1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu, 17.10.1983 tarihli ve 2924 sayılı Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun, 02.03.1984 tarihli ve 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu, 03.05.1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu, 04.04.1990 tarihli ve 3621 sayılı Kıyı Kanunu, 25.02.1998 tarihli ve 4342 sayılı Mera Kanunu, 10.07.2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 22.02.2005 tarihli ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ve 03.07.2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununu ilgilendirdiği ve;

Çevre ve Şehircilik Bakanlığının görev ve yetkilerinin düzenlenmesi görüntüsü altında söz konusu kanunlarla değişik kamu kurum ve kuruluşlarına verilen görev ve yetkiler, bir yandan hukuki varlıklarını sürdürür ve buna karşın eylemsel işlevlerini yitirirlerken, diğer yandan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı uhdesinde merkezileştirildiği,

Gecekondu, kıyı alanları ve tesisleri ile niteliğinin bozulması nedeniyle orman ve mera dışına çıkarılan alanlar dâhil kentsel ve kırsal alan ve yerleşmelerde yapılacak iyileştirme, yenileme ve dönüşüm uygulamalarında idarelerce uyulacak usul ve esaslar, yukarıda sıralanan yasalarda ve bu yasalara göre çıkarılan yönetmeliklerde düzenlenmiş ve her alanda yürütülecek uygulamalar ile her türlü proje ve yapılaşmalara ilişkin her tür ve ölçekte etüt, harita, plan, parselasyon planı ve yapı projelerinin yapılması, yaptırılması, onaylanması ile ruhsat ve yapı kullanma izinlerinin verilmesindeki usul ve esaslar yanında yetkili kamu kurum

ve kuruluşları ile idareler yasalarda belirlenmişken; bunların Çevre ve Şehircilik Bakanlığının görevleri arasında sayılmasının Anayasal sorun teşkil edeceği,

“Bakanlar Kurulunca belirlenen bu nitelikteki uygulamalar” gibi soyut bir nitelikleme ile *“finans merkezleri ve benzeri özel proje alanları ve özel yapım gerektiren yapılaşmalar”* şeklinde ifade edilen büyük sermaye gruplarının proje ve yapılaşmaları, 3194 sayılı İmar Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu hükümlerinin dışına çıkarılarak girişimcilerine ayrıcalık tanındığı ve her tür ve ölçekte etüt, harita, plan, parselasyon planı ve yapı projelerinin yapılması, yaptırılması, onaylanması, kamulaştırılması, ruhsat ve yapım işlerinin gerçekleştirilmesi, yapı kullanma izinlerinin verilmesi ve bu alanlarda kat mülkiyetinin kurulmasının sağlanması yetkileri Çevre ve Şehircilik Bakanlığında merkezileştirilmesinin Anayasa’ya aykırı olduğu açıklanarak iptali talep edilmiştir.

13.6.2. 648 Sayılı KHK’nin Getirdikleri

Kanun yapma tekniğine tümüyle aykırı biçimde, hiçbir kamu kurumunun, sivil toplum örgütünün, meslek odalarının, muhalefet partilerinin görüşleri alınmadan, TBMM komisyonlarında ve Genel Kurulu’nda tartışılmadan, Bakanlar Kurulu tasarrufuyla pek çok yasada değişiklik yapan ve sadece 644 sayılı kararnamenin eksikliklerinin giderilmesi amacıyla yönelik çıkarılan 648 sayılı Kanun Hükmünde Kararname bu sürecin son adımı olmuştur.

648 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK’de değişiklikler yapılmasının yanı sıra, 3194 sayılı İmar Kanunu, 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nda olumsuz sonuçlara neden olacak değişiklikler yapılmıştır.

648 sayılı kararnameye bir bütün olarak bakıldığında, kararnamenin Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın aslen yerel yönetimlere ait olan plan yapma, yaptırma, onaylama yetkilerinin yanı sıra proje onayı, yapı ruhsatı ve yapı kullanma izin belgesi verilmesi gibi görev ve yetkilere, parsel ölçeğinde ve ayrıcalıklı biçimde, dilediğince el koyma yetkisini tanımladığı görülmektedir.

Esasen yerleşme ve yapılaşmaya ilişkin kuralları belirleyen, koordinasyonu ve denetimi sağlayan bir merkezi kurum olması gereken Çevre ve Şehircilik Bakanlığının, kararname ile

yerel düzeyde uygulamaya yönelik aldığı yetkiler, bakanlığın her alanda doğrudan uygulamaya yöneldiğini göstermektedir.

Kararname ile bakanlığın yetki alanı içine, ülkemizdeki tüm korunması gerekli doğa alanları ve tabiat varlıkları katılmış, bakanlık, özel çevre koruma bölgeleri, milli parklar, tabiat parkları ve tabiatı koruma alanlarının yanı sıra doğal sit alanlarının da sorumluluğunu üstlenmiştir.

648 Sayılı Kararname ile 644 Sayılı KHK'ye Getirilen Değişiklikler

644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (b) ve (ç) bentleri değiştirilmiş, (e) bendinde yer alan “özel ihtisas işleri hariç” ibaresinden sonra gelmek üzere “talepleri halinde” ibaresi eklenmiş, (ğ) bendinden sonra gelmek üzere (h) ve (ı) bentleri eklenmiş ve mevcut bentler buna göre teselsül ettirilmiştir.

648 sayılı KHK'nin 1'inci maddesi ile 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK'nin 2'inci maddesinin (ç) bendinde yapılan değişiklikle; mülkiyeti kamuya ait olan araziler üzerinde yapılacak her tür yapıya ilişkin, her tür ve ölçekte çevre düzeni, nazım ve uygulama imar planlarını ve değişikliklerini, parselasyon planlarını ve değişikliklerini resen yapmak, yaptırmak, onaylamak ve iki ay içinde yetkili idarelerce ruhsatlandırma yapılmaması halinde resen ruhsat ve yapı kullanma izni vermek yetkileri Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na verilmiştir.

Bu düzenleme, bir yandan yerel yönetimlerin yetkilerine, ayrımsız ve dilediğince el konulması anlamına gelirken, diğer yandan kentlerin plan bütünlüğünden ayrışık biçimde, parsel ölçeğinde plan kararı üretilmesi ve yapılaşma kararı verilmesi, kentlerin planlarında var olan dengenin ve bütünlüğün bozulması anlamına gelmektedir. Kamu mülklerine yönelik ayrımcılık getiren bu düzenleme Anayasa'ya, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartına aykırı nitelikler taşımaktadır.

648 sayılı KHK'nin 1'inci maddesi ile 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK'nin 2'inci maddesine eklenen yeni (h) bendi ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na “Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan veya mülkiyeti Hazineye, kamu kurum veya kuruluşlarına ya da kişilere ait olan taşınmazlar üzerinde yapılacak yatırımlara ilişkin olarak ilgilileri tarafından hazırlanan veya hazırlattırılan ancak yetkili idarelerce üç ay

içerisinde onaylanmayan etüt, harita, her tür ve ölçekte çevre düzeni, nazım ve uygulama imar planlarını, parselasyon planlarını ve değişikliklerini ilgili idarelerin başvurusu üzerine yapmak, yaptırmak, onaylamak ve başvuru tarihinden itibaren üç ay içinde yetkili idarelerce ruhsatlandırma yapılmaması halinde resen ruhsat ve yapı kullanma izni vermek” yetkisi tanımlanmıştır.

Yapılan bu düzenleme, son yıllarda ülkemizde imar ve planlama konusunda atılmış en olumsuz adımlardan biri olarak dikkat çekmektedir. Düzenleme ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’na bir önceki maddede tanımlanmış olan kamu mülklerine ilişkin yetkiyi de aşan, ülke genelinde tüm parsellerde ayrıcalıklı plan onama ve ruhsat verme yetkisi tanınmaktadır. Böylesi bir yetki düzenlemesi ile korunan, kullanan kesimlere ayrıcalıklı imar rantları aktarmanın yolu sonuna kadar açılmıştır. Ülkemiz kentlerini daha da içinden çıkılmaz ve yaşanmaz duruma getirecek somut adımlardan biri olan bu düzenleme ile denetlenemez bir merkezileşme gerçekleştirilerek, ülkemizdeki tüm yerel yönetimlerin yetkilerine bakanlığın keyfi biçimde el koymasının yolu açılmaktadır.

648 sayılı KHK’nin 1’inci maddesi ile değiştirilen 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK’nin 2’inci maddesine eklenen (ı) bendi ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’na “Depreme karşı dayanıksız yapılar ile imar mevzuatına, plan, proje ve eklerine aykırı yapıların ve bunların bulunduğu alanların dönüşüm projelerini ve uygulamalarını yapmak veya yaptırmak” yetkisi verilmiştir.

648 sayılı KHK ile 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 7’nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki bent eklenmiş, mevcut bentler buna göre teselsül ettirilmiş ve (j) bendinde yer alan “kamu yatırımları,” ibaresinden sonra gelmek üzere “mülkiyeti kamuya ait arsa ve araziler üzerinde yapılacak her türlü yapı,” ibaresi eklenmiştir.

“e) 2’nci maddenin birinci fıkrasının (h) bendinde belirtilen konularla ilgili olarak 2985 sayılı Toplu Konut Kanununun ek 7’nci maddesi çerçevesinde uygulama yapmak veya yaptırmak, bu uygulamalara yönelik olarak kentsel dönüşüm, yenileme ve transfer alanları geliştirmek, bu alanların her ölçekteki imar planı ve imar uygulamalarını, kentsel tasarım projelerini yapmak, yaptırmak ve onaylamak, bu çerçevede paylı mülkiyetleri ayırmak, birleştirmek, arsa ve arazi düzenlemeleri yapmak, imar hakkı transfer etmek, kamulaştırma ve gerektiğinde

usulüne uygun olarak acele kamulaştırma yoluna gitmek, yapı ruhsatı ve yapı kullanma izinlerini vermek ve kat mülkiyeti tesis ve tescilini sağlamak.”

Yapılan bu düzenleme ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı “kentsel dönüşüm uygulamaları” konusunda geniş bir yetkiye kavuşturulmuş, Bakanlığın, koordinatör bir kurum yerine tüm yetkileri elinde tutan ve seçimle göreve gelmiş yerel yönetimlerin görevlerini gasp eden bir kurum olma niteliği pekiştirilmiştir.

Yine getirilen bu değişiklikte kentsel dönüşüm alanlarında mülkiyet haklarının kullanılmasına yönelik sınırlandırma yetkisi, Anayasa’nın 91. maddesine aykırı olarak kanun hükmünde kararname ile düzenlenmektedir.

648 sayılı KHK ile 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye 13’üncü maddesinden sonra gelmek üzere “Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görevleri” maddesi, ayrıca “Mevcut statülerin değerlendirilmesi” geçici maddesi eklenmiştir.

648 sayılı KHK’nin 17’nci maddesi ile 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK’ye eklenen Geçici 6’ncı madde ile doğal sit alanlarına yönelik mevcut statülerin değerlendirilmesine ilişkin düzenleme yapılmıştır. Buna göre, kararnamenin yürürlüğe girdiği tarihte doğal sit alanı ve tabiat varlığı olarak tespit ve tescil edilmiş alan ve varlıklara ilişkin her türlü belgenin bu alan ve varlıkların statülerinin yeniden değerlendirilmesi için en geç altı ay içinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığına devredilmesi öngörülmüştür.

Değişikle, bakanlık tarafından “konunun uzmanlarından” oluşturulan bir komisyon tarafından yeniden tespit edilecek statülerin Çevre ve Şehircilik Bakanı’nın onayı ile yapı yasağı öngörülen statülerin ise Bakanlar Kurulunca onaylandıktan sonra tescil edilmesi düzenlenmiştir.

Buna göre ülkemizde bugüne kadar “kısmen özerk” koruma kurulları tarafından “doğal sit alanı” olarak tescil edilmiş ve korunabilmiş olan alanların geleceği tümüyle Çevre ve Şehircilik Bakanının inisiyatifine terk edilmektedir. Doğrudan bakan tarafından ataması yapılacak uzmanlar tarafından yapılacak bir irdeleme ve ancak bakan onayı ile yürürlüğe girecek bir statü belirlemesinin objektifliğinden söz etmek olanaklı olmayacaktır.

İmar Kanunu'ndaki Değişiklikler

648 sayılı KHK'nin 22'nci maddesi ile 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 27'nci maddesinde değişiklik yapılmıştır. Yapılan düzenleme ile köy yerleşik alanlarında, civarında ve mezralarda yapılacak konutlar ile tarım ve hayvancılık amaçlı yapıların yanı sıra bakkal, manav, berber, köy fırını, köy kahvesi, köy lokantası gibi ticari amaçlı yapılar için de "yapı ruhsatı aranmaz" koşulu getirilmiştir. Bu uygulama, deprem vb afetler açısından köylerde yaşayan halkın tümüyle gözden çıkarılması, denetimsiz ve niteliksiz yapılaşmanın yaygınlaşması anlamına gelmektedir.

27'nci madde değişikliği kapsamında yapılmış olan ve sonuçları açısından vahim düzenlemelerden bir diğeri de köy yerleşik alanı sınırları içinde ilk ve orta öğretim tesisi, ibadet yeri, sağlık tesisi, güvenlik tesisi gibi halkın toplu olarak bulunduğu, plan kararlarıyla düzenlenmesi kamu yararı açısından zorunlu olan yapılar için imar planı yapılması şartı ortadan kaldırılmış, kırsal alanda plansız yapılaşmanın önü tümüyle açılmış olmasıdır.

648 sayılı KHK'nin 23'ncü maddesi ile 3194 sayılı İmar Kanunu'na Ek Madde-4 eklenmiştir. Bu madde ile mera, yaylak ve kışlakların tahsis amacı değiştirilerek tapuda Hazine adına tescillerinin yapılması, bu alanların belediye ve mücavir alan sınırları içinde ilgili belediyelerine, diğer alanlarda ise il özel idarelerine veya özel kanunlarla belirlenen ilgili idarelere tahsis edilmesi düzenlenmiştir.

Bütün olarak bakıldığında madde kapsamında yapılan düzenlemelerle, mera ve yaylaların yapılaşmaya açılmasının amaçlandığı görülmektedir.

Yapı Denetimi Hakkında Kanun

648 sayılı KHK'nin 24'üncü maddesi ile 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun'un 1'inci maddesinin ikinci fıkrasında değişiklik yapılmış, yapı denetimi kapsamı daraltılmış, denetimsiz yapılaşmanın yaygınlaştırılmasını sağlayacak düzenlemeler yapılmıştır.

Yapılan değişiklikle geçmişte yalnızca kamuya ait yapı ve tesisler ile köy yerleşik alanlarında yapılan konutlar ve büyüklüğü 200 metrekareyi geçmeyen iki katlı yapıları denetim dışı bırakan düzenlemede denetimsiz yapılaşmanın sınırları genişletilmiş, köy yerleşik alanlarındaki konutların yanı sıra ticari tesisler de dahil her türlü yapılaşma, tarım ve hayvancılık amaçlı yapıların tamamı yapı denetimi dışında bırakılmıştır.

Yapılan yeni düzenleme ile ayrıca, nüfusu 5000'in altında olan belediyelerin belediye ve mücavir alan sınırları içinde, bodrum ve çatı arasında yapılan düzenleme ile 4-5 kata ulaşan yapılarda, bodrum kat dışında inşaat alanı 500 metrekareye ulaşan konut yapıları da yapı denetimi kapsamı dışına çıkarılmıştır.

648 sayılı KHK'nin 27'nci maddesi ile 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun'un 5'inci maddesinde değişiklik gerçekleştirilmiştir. Yapılan düzenleme ile yapı denetim ücretleri oransal olarak yarı yarıya azaltılmış, geçmişte sabit yapı yaklaşık maliyetinin %3'ü olan bedel, yeni düzenlemede en az %1,5 olarak yenilenmiş ve yapı denetim firması ile yapımca arasında pazarlık sürecinin önü açılmıştır.

Diğer yandan yapılan yeni düzenleme ile bu bedelin %1'inin ruhsatı veren idareye, %1'inin de bakanlık bünyesinde bulunan döner sermayeye aktarılması öngörülmüştür. Buna göre, bir yandan yapı denetim firmalarının alacağı ücretlerde yarı yarıya azaltmaya gidilirken, diğer yandan ülke genelinde toplanan tüm yapı denetim ücretlerinin %1'inin döner sermaye aracılığıyla bakanlığın kullanımına aktarılmasının öngörülmüştür.

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu

Sit Alanlarında Geçiş Dönemi Koruma Esasları ve Kullanma Şartları ile Koruma Amaçlı İmar Planı

648 sayılı KHK'nin 42'nci maddesi ile 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 17'nci maddesinde değişikliğe gidilmiş ve koruma amaçlı imar planlarının yapılmasına ilişkin zorlayıcı düzenlemede önemli bir geri adım atılarak, kültür varlıklarımızın tahribatına neden olacak yeni bir sürece girilmiştir.

Değişiklik öncesinde, sit alanı olarak koruma altına alınan alanlarda iki yıl içinde koruma amaçlı imar planı yapılması, zorunlu durumlarda bu sürenin koruma bölge kurulu tarafından bir yıl uzatılabileceği düzenlenmiş durumdayken, bu süre düzenlemede doğrudan üç yıl olarak düzenlenmiş ve koruma bölge kurullarına bu süreyi sınırsız biçimde uzatma yetkisi tanınmıştır.

Bu durum, değişiklik öncesinde koruma amaçlı imar planı yapılmasını özendiren, belirlenen sürenin sonunda geçersiz hale gelen "geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları"nın sürekli uygulanmasını olanaklı hale getirmektedir. Böylesi bir düzenleme, koruma amaçlı

imar planlarının yapılmasını engellemenin yanı sıra, sit alanlarında plansız biçimde yapılaşmanın da önünü açacaktır.

Aynı madde içinde yapılan bir başka düzenleme ile İstanbul tarihi yarımada örneğinde olduğu gibi, yargı kararlarıyla koruma amaçlı imar planı durdurulmuş ya da iptal edilmiş alanlarda da koruma bölge kurulu kararlarıyla yeni yapılaşmaların önünü açmaya yönelik düzenlemeye gidilmiştir. Bu haliyle yapılan düzenleme yargı kararlarını devre dışı bırakmayı amaçlamaktadır.

Ayrıca koruma amaçlı imar planlarının yapımında görev alacak uzmanlar değişiklikten önce tek tek sayılırken, yapılan değişiklikte “ilgili meslek grupları” denilmek suretiyle, mimarların da içinde yer aldığı meslek gruplarının bu planların yapımında yer alması koşulu kaldırılmıştır.

Kuruluş, Görev, Yetki ve Çalışma Şekli

648 sayılı KHK'nin 45'inci maddesi ile 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 51'inci maddesinde değişikliğe gidilmiş ve bazı belediyelerin ve merkezi kurumların koruma bölge kurullarında kabul ettiremedikleri bazı kararların merkezi olarak oluşturulan ve büyük çoğunluğu merkezi idarenin bürokratlarından oluşan Koruma Yüksek Kurulu tarafından görüşülmesi, karara bağlanmasının önü açılmıştır.

Öte yandan, alınan bu türden kararların yeniden koruma bölge kurulu tarafından görüşülemeyeceği de düzenlenerek, bazı kültür varlıkları ve sit alanları üzerinde koruma bölge kurulları fiili olarak devre dışı bırakılmaktadır.

Koruma Kurullarının Oluşumu

648 sayılı KHK'nin 49'uncu maddesi ile 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 58'inci maddesinde değişikliğe gidilmiş ve Koruma Bölge Kurulları'na gözlemci olarak katılma hakkına sahip olan meslek odalarının katılımını engellemeye yönelik düzenleme yapılmıştır.

2004 yılında yapılan düzenlemede ilgili meslek odaları koruma bölge kurulu toplantılarına gözlemci olarak katılabilirler denilirken, yapılan değişiklikle “koruma bölge kurulu müdürlüğünün daveti” şartı getirilmiştir. Böylesi bir değişikliğin, koruma bölge kurullarında

görüülecek olan ve sivil toplumun, meslek odalarının tepkisini çekecek olan konuların görüşülmesinin gizli olarak yapılabilmesini sağlamayı, katılımı engellemeyi, kararların gizlenmesini amaçladığı açıktır.

Kararlara Uyma Zorunluluğu

648 sayılı KHK'nin 50'nci maddesi ile de 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 61'inci maddesinde değişikliğe gidilmiş ve koruma bölge kurullarının her türlü kararına ve herkese itiraz yolu açılmış gibi görünmekle birlikte, itirazların bakanlıkça değerlendirilmesi ve "gerekli görüldüğü takdirde" Koruma Yüksek Kurulu gündemine alınacağına ilişkin düzenleme, itiraz haklarının kısıtlanmasının yanı sıra, itiraz konusu ve itirazcılara bağlı olarak ayrımcılık yapılmasının önünü açacak bir düzenleme niteliğine sahiptir.

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'ndaki Değişiklikler

648 sayılı KHK'nin 52'nci maddesi ile 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'na iki geçici madde eklenmesine karar verilirken, Geçici Madde 10 ile Türkiye genelinde var olan tüm koruma bölge kurullarının üyelerinin görevlerine son verilmiş, koruma bölge kurullarının Bakanlık kontrolünde yeniden biçimlendirilmesinin önü açılmıştır.

648 sayılı KHK'nin 51'nci maddesi ile 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'na Ek Madde-4 eklenmiş ve tabiat varlıkları ve doğal sit alanları ile ilgili görev ve yetkiler Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na devredilmiş, Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez Komisyonu ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonlarının kuruluşu düzenlenmiştir.

13.6.3. Ekler

13.6.3.1. Ek 1: Ülkü Azrak'ın KHK'ler Hakkında Odamıza Sunduğu Görüş

Meslek Kuruluşlarının ve Özellikle TMMOB'nin Sosyal ve Hukuki Niteliği ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na İlişkin 4 Temmuz 2011 Tarihli Kanun Hükmünde Kararnamenin TMMOB ile İlgili Düzenlemesi Hakkında Bilimsel Görüş

1. Meslek kuruluşlarının sosyal ve hukuki niteliği

a) Türkiye’de meslek kuruluşları ilk kez 1. Cumhuriyet döneminde (1924-1961) çıkarılan ilgili organik kanunlarla düzenlenmiştir. Bunların birer anayasal kurum niteliği kazanmaları ise 2. Cumhuriyet döneminin bir olgusudur. Gerçekten meslek kuruluşları ilk kez 1961 Anayasasının 122. maddesinde “*Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşu*” başlığı altında düzenlenmiştir. “*Meslek Kuruluşu Niteliğindeki Kamu Kurumları*” biçiminde bir başlığın tercih edilmesi daha doğru olurdu.

Öte yandan meslek kuruluşlarının, Anayasa ve diğer kamu hukuku mevzuatı içerisinde birer kamu kuruluşu olarak düzenlenmesi, bunların kamu yararı aleyhine gelişmesine yol açabilecek özel hukuk çerçevesinden çıkarılıp kamu hukukunun kural ve usulleriyle yönetilmesi yolundaki tercihin bir sonucudur.¹

Bu bağlamda gözden kaçırılmaması gereken bir husus, bu kuruluşların ülkenin sosyal yaşamında oynadıkları roldür. Gerçekten Türkiye’nin çok partili siyasal rejime geçmesinden sonraki dönemde meslek kuruluşları, sosyal yaşamda birer “**baskı gurubu**” olarak çok önemli bir rol oynamaya başlamıştır. Bu kuruluşları birer anayasal kurum olarak sağlam esaslara bağlama çabasının nedeni de kanımızca budur. Şunun da işaretlenmesi gerekir ki, 1961 Anayasası’nın bu konuya yaklaşımının, öteki konularda da olduğu gibi demokratik olmasına karşılık, 1982 Anayasası’nın genelde örgütlenme özgürlüğünün daraltılması doğrultusundaki oldukça otoriter ve sınırlayıcı yaklaşımı, meslek kuruluşlarına ilişkin düzenlemeyi de ciddi biçimde etkisi altına almıştır. Şöyle ki 135. maddede meslek kuruluşlarının amaçları *énumération limitative*, yani sınırlayıcı sayma yöntemiyle belirlenmiştir. Anayasanın bu düzenlemesi meslek kuruluşlarının ilgi alanlarının geniş anlamda, mesleki çıkarların korunmasıyla sınırlı sayılmasına yönelik olduğunu düşündüren bir nitelik taşımaktadır.² Böyle bir yaklaşımın meslek kuruluşlarının kendi alanlarına ilişkin sosyal ve siyasal sorunlarla ilgilenmesinin kabul edilmemesi sonucunu yaratması doğaldır. Buna karşın idari yargı içtihatları böyle bir dar yorumu benimsememiştir.

¹ Bkz. DURAN, Lûtfi, *İdare Hukuku – Ders Notları*, İstanbul, 1982, sh. 229.

² 135. maddenin ilk şeklinde meslek kuruluşlarının siyasetle uğraşamayacağı, siyasi partilerle, sendikalarla ve derneklerle ortak hareket edemeyeceği yolunda yasaklar da öngörülmüştü. Anayasa Mahkemesi, Türk Eczacılar Birliği Kanunu’na ilişkin olarak verdiği 3.12.1991 günlü kararda da “meslek kuruluşlarının çok partili demokratik düzen içerisinde giderek etkili bir baskı gurubu haline gelmeleri ve bu şekilde örgütlenen menfaat gurupları arasındaki dayanışmanın toplum çıkarları aleyhine gelişmesi tehlikesi”nden söz ederek Anayasanın 135. maddesindeki yasaklara ilişkin düzenlemenin bu nedene dayandığını üstü kapalı bir biçimde ifade etmiştir. Şunu da işaretleyelim ki, 1995’te yapılan anayasa değişikliğinde sadece bu yasaklar kaldırılmış, fakat amaçlar bakımından yapılan sınırlama korunmuştur.

2. Yargı kararlarına göre meslek kuruluşlarının iptal davası açma yeteneği

Konunun üç bakımdan ele alınarak incelenmesi gerekir:

Meslek kuruluşlarının

- üyelerinin mesleki çıkarlarını ilgilendiren konulara ilişkin dava yeteneği,
- idari vesayet makamlarının işlemlerine karşı açılacak iptal davalarına ilişkin dava yeteneği,
- statülerine (kuruluş kanunlarına) göre faaliyet alanları ve yöneldikleri amaçlarla ilgili konulara ilişkin dava yeteneği.

a) Meslek kuruluşlarının üyelerinin mesleki çıkarlarını ilgilendiren konulara ilişkin dava yeteneği:

Bu konuda Danıştay'ın tutumu olumsuzdur. Gerçekten Danıştay'ın yerleşik içtihadına göre kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, üyeleri adına dava açma yetkisi yoktur. Yüksek Mahkemenin bu konuda dayandığı esas, bu kuruluşların organik kanunlarında gösterilmiş görevleri arasında üyelerinin mesleki çıkarlarının korunması amacıyla dava açmanın yer almamış olmasıdır. Danıştay Dava Daireleri Kurulu 25.12.1970 günlü kararında, Türk Eczacılar Birliği'nin açtığı davanın konusunun Bakanlar Kurulu'nun Türkiye'deki tüm eczacıların çıkarını ilgilendiren bir genel kararının hukuka aykırılığı iddiası olmasına ve başkanın sözcüsünün bence çok isabetli olarak 6643 sayılı organik kanunun 4. Maddesinin Birliğe, üyelerinin maddi ve manevi hak ve menfaatlerinin korunması görevini verdiğini, bunun üyeleri adına dava yetkisini de içerdiğini vurgulamasına rağmen, Başbakanlığın ehliyete ilişkin itirazını yerinde bularak davayı subjektif ehliyet noktasından reddetmiştir.³ Danıştay'ın 4. Dairesi de Maliye Bakanlığının bir genel tebliği aleyhine Türkiye Barolar Birliği'nin üyeleri adına açtığı davayı, bu hususta dava yeteneğinin bulunduğu dair kuruluş kanununda açık hüküm bulunmadığı gerekçesiyle reddetmiştir.⁴ Bu kararlarda dikkat çekici husus, dava konusunun meslek kuruluşlarının tekil üyelerinin kişisel nitelikte mesleki çıkarların değil, üyelerin tümünün ortak mesleki çıkarlarını ilgilendiren genel nitelikte idari işlemler olmasına karşın meslek kuruluşlarının bunlara karşı dahi dava açma yeteneğinin bulunmadığı görüşünün egemen olmasıdır. Oysa bizim idari yargı sistemine örnek olan Fransız Devlet Şûrası'nın yerleşik içtihadı, bu türden davaların kabulü yönündedir.⁵

³ Danıştay DDK., 25.12.1970, E.1968/197 - K .1970/730, *Danıştay Dergisi*, sayı 3, sh.173.

⁴ Danıştay 4. D, 21.11.1990, E.1989/2467 - K.1990/3275, *Danıştay Dergisi*, sayı 82-83, sh.345,

⁵ Bkz. DEBBASCH, Charles – RICCI, J. Claude, *Contentieux administratif*, 6^{ed.} Paris, 1994, sh.749.

Yalnız bu konuda Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulu'nun alkışlanmaya değer bir kararına değinmeyi de gerekli görüyorum. Gerçekten, kurulun 8.3.1979 günlü içtihadı birleştirme kararında, 8. Dairenin, İnşaat Mühendisleri Odası'nın üyelerine ilişkin genel nitelik taşıyan bir idari işleme karşı açılan iptal davasını sübjektif ehliyet noktasından reddetmesinin isabetsizliğine işaret edilerek, Odanın Türk Mimar ve Mühendisleri Odaları Birliğinden ayrı bir tüzel kişiliği bulunmadığı hususu üzerinde durmaksızın, daha önce verilmiş davanın kabulü yolundaki başka bir kararla bu kararın, Odanın davacı ve davalı olma ehliyetinin bulunduğu doğrultusunda birleştirmiştir.⁶

b) Kamu Kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının idari vesayet makamlarının işlemlerine karşı iptal davası açma yeteneği:

Meslek kuruluşlarının bu konuda sübjektif ehliyetinin bulunduğu, idari yarı içtihatlarında genel olarak kabul edilmektedir.⁷ Burada durum önceki paragrafta söz konusu edilen durumdan biraz farklıdır. Zira bu konuda meslek kuruluşlarının birer yerinden yönetim kuruluşu sıfatıyla yaptığı işlemlerin idari vesayet makamlarınca onaylanmamasına karşı bir iptal davası açılması söz konusudur ki, bu idare hukukunun genel esasları çerçevesinde değerlendirilmesi gereken bir husustur. Bu açıdan bakıldığında Danıştay'ın bu gibi davaların kabulü yolundaki içtihadının doğru ve isabetli olduğunun kabulü gerekir.

c) Meslek kuruluşlarının kuruluş kanunlarında belirlenen amaçları ve faaliyet alanlarıyla ilgili konulardaki dava yeteneği:

Meslek kuruluşlarının dava yeteneği konusunda asıl ilgi çekici yargı kararları bu konulardakilerdir. Hemen belirteyim ki, bu kararlar genel olarak meslek kuruluşlarının dava yeteneğinin kabulü doğrultusundadır. Sözü edilen yargı kararları büyük çoğunluğu itibariyle, imar hukuku ile doğal ve tarihsel çevre korunması konularında ilgili meslek kuruluşlarının açtıkları iptal davalarına ilişkin olarak verilmiştir. Bu konuda Danıştay'ca verilmiş bir çok olumlu karar bulunmakla beraber, bunlardan en tipik olan iki tanesine değinmek istiyorum:

aa. TMMOB'ye bağlı İnşaat Mühendisleri Diyarbakır Şubesi Başkanlığı tarafından imar planı değişikliğinin belediye meclisince onanması kararına karşı açtığı iptal davasının idare

⁶ *Danıştay Dergisi*, sayı 36-37, sh.167.

⁷ Bu konuya ilişkin birçok karar yerine bkz. Türkiye Barolar Birliği'nin vesayet makamının onayına tabi bir işleminin Adalet Bakanlığı'na onaylanmasının reddi yolundaki karara karşı açtığı iptal davasının Danıştay'ın 8. Dairesi tarafından kabulüne ilişkin 15.6.1970 tarihli karar için bkz. *Danıştay Dergisi*, sayı 2, sh. 241.

mahkemesince ehliyetten reddi kararı üzerine temyiz yoluna gidilmiş ve Danıştay 6. Dairesi temyiz başvurusunu şu ifadelerle kabul ederek idare mahkemesinin kararını bozmuştur: “6235 sayılı TMMOB Kanunu’nun 1. maddesinde Birlik ve Odanın kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşu olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla kamu yararını koruma görev ve yükümlülüğü bir kamu kurumu olmasının doğal bir sonucudur.

Bu durumda planlama alanlarında bu işin uzmanı olan ve kamu kurumu niteliğindeki birlik ve odanın Ankara dışındaki temsilciliğini yapan davacı şube başkanlığının kamu yararını korumak için konusunu ilgilendiren planlama ile ilgili hususlarda menfaat ilişkisinin bulunduğu kabulü zorunlu olup idare mahkemesince aksine verilen kararda isabet görülmemiştir... Açıklanan nedenle idare mahkemesinin kararının bozulmasına oy çokluğuyla karar verilmiştir.”⁸

bb. TMMOB’ne bağlı Mimarlar Odası İstanbul Şube Başkanlığınca, İstanbul –Trakya Serbest Bölgesi kurulmasına ilişkin 31.10.1990 tarihli Bakanlar Kurulu kararına karşı açılmış olan iptal davasında Danıştay 6. Dairesinin kararı, adı geçen meslek kuruluşunun subjektif dava ehliyetinin kabulü ve dava konusu bakanlar kurulu kararının iptali yolundadır. Dairenin bu konuda ilgi çekici görüşü şöyledir: “Kamu hizmetlerini, kendisine verilmiş yetkiler çerçevesinde yürüten bir idarenin (yazarın notu: meslek kuruluşunun) eylem ve işlemleriyle toplumun sosyal ve ekonomik yaşamında etkili olduğu bir gerçektir. Bu nedenle idareleri, eylem ve işlemlerinden doğabilecek hukuksal anlaşmazlıkların çözümü için yasal yollara başvurusu, gerekirse yargı organları nezdinde davacı ya da davalı olması, idari faaliyetlerin doğal sonucudur... İfa ettikleri meslek ve sanat açısından şehirleşme ve dolayısıyla imar faaliyetleriyle çok yakından ilgileri bulunan mimarların oluşturduğu oda ve şubelerde görevli bulunanlar, belde sakini olarak ayrı ayrı dava açabileceklerine göre bu kişiler tarafından kurulan ve yürütülen şubelerin de doğrudan dava açabilecekleri kuşkusuzdur.”⁹

Sonuç olarak denebilir ki:

Türk idari yargı içtihatlarına göre, meslek kuruluşlarının, üyelerinin bireysel olarak karşılaştıkları menfaat ihlallerini dava konusu yapmaları kabul edilmemektedir. Danıştay’ın bu yoldaki kararları kanımca doğrudur. Çünkü meslek kuruluşları, üyelerinin birey olarak hak ve menfaatlerini korumak için onları yargı organları önünde temsil etme yetkisine sahip

⁸ Bkz. Danıştay 6.D., 13.5.1991, E.1989/2264 – K. 1991/1101, *Danıştay Dergisi*, sayı 84-85, sh. 423.

⁹ Bkz. Danıştay 6., 28.12.1994, E. 1992/3844 –K. 1994/5092 (yayımlanmamış karar).

değildir. Olsa olsa üyelerin açtıkları davalara müdahil (dava arkadaşı) olarak katılabilirler. Tabii bunun kabulü de mahkemenin takdir yetkisini bu doğrultuda kullanmasına bağlıdır.

Buna karşılık, bu kuruluşların, üyelerinin tümünün hak ve menfaatlerini, yani bir meslek gurubunun kolektif menfaatlerini zedeleyen genel nitelikteki idari işlemler aleyhine yargıya başvurma yeteneğine sahip olduğu kabul edilmektedir.

Meslek kuruluşlarının işlemlerinin vesayet makamınca onanmaması, ya da vesayet makamının meslek kuruluşunu ilgilendiren bir hususta re'sen (kendiliğinden) karar alması karşısında, idare hukukunun genel esasları çerçevesinde bugüne kadar, meslek kuruluşunun dava açma hakkının varlığı inkâr edilmemektedir. Ne var ki, aşağıda değinileceği gibi, 4 Temmuz 2011 tarihinde çıkarılan 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 2. maddesindeki bir hükme göre bakanlığa tanınan yetkiler, var olan idari vesayet ilişkisini hiyerarşiye dönüştürme istidadındadır. Bunun doğal sonucu, meslek kuruluşlarının bakanlığın bu alandaki kararlarına karşı dava açma hakkının ortadan kalkmasıdır. Çünkü hiyerarşik yapıda alt idari kuruluşun üst idari kuruluşun kararlarına karşı dava açma hakkı yoktur. Bu ise meslek kuruluşlarının Anayasa'nın 135. maddesinde tanımlandığı gibi birer kamu kurumu olma karakterini yitirmesi anlamına gelir ki, bu noktada açık bir anayasaya aykırılık durumuyla karşılaşmaktadır.

Meslek kuruluşlarının faaliyet alanları ve amaçlarıyla ilgili idari işlemlere karşı dava açma yeteneği, istisna sayılabilecek birkaç durumla ilgili kararlar dışında, kural olarak kabul görmektedir. Bunu hukuk ilkeleri açısından doğru ve isabetli, sosyal bakımdan da çok yararlı gördüğümü belirtmek isterim. Bir kere idarenin öyle işlemleri vardır ki sırf bu kuruluşları ilgilendirmektedir. Bu gibi işlemlerin söz konusu meslek kuruluşları dışında ilgisinin bulunmaması karşısında, bunlara karşı meslek kuruluşlarına dava açma yeteneği tanınmadığı takdirde, bu işlemler hukuka aykırı olmalarına karşın hukuk düzeninde geçerli işlemler olarak varlıklarını koruyacaklardır ki, hukuk devleti ilkesi açısından çok zararlı böyle bir durumun savunulması olanağı yoktur. Ayrıca unutulmaması gerekir ki, meslek kuruluşları çağdaş demokratik rejimlerde geniş anlamda birer sivil toplum örgütü ya da baskı gurubu olarak çok önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye'de bu hususta bazı güçlüklerle karşılaşan meslek kuruluşları bu güne kadar bu güçlükleri büyük ölçüde aşmayı başarmıştır. Şu kadar ki son sıralarda bir takım düzenlemelerle meslek kuruluşlarının bu doğrultudaki çabalarının önüne geçilmeye çalışılmaktadır. Bu konudaki ilk girişim, 24 Mart 2008'de Cumhurbaşkanı'nın istemi üzerine harekete geçen Devlet Denetleme Kurulu tarafından yapılmıştır. Şöyle ki, adı

geçen kurul, Anayasa'nın 108. maddesine göre Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları hakkında sadece inceleme, araştırma ve denetleme yapma yetkisine sahip olmasına karşın, bu kuruluşların Anayasa ve yasalarla yeniden düzenlenmesi konusunda bazı proje ve tavsiyeleri içeren bir oldukça geniş bir rapor hazırlamıştır. Bu raporun bazı yerlerinde meslek kuruluşlarının dava yeteneğinin kısıtlanması sonucunu yaratacak görüşlerin yer aldığı hatırlardadır. Aşağıda daha ayrıntılı biçimde ele alınacak olan KHK'nın içersinde bu konuya ilişkin olarak öngörülen düzenleme bu doğrultuda atılmış ikinci adımın habercisi niteliğini taşımaktadır.

3. 4 Temmuz 2011 tarihli ve 644 sayılı KHK'nın kapsamı:

1. Adı geçen KHK'nın Bakanlığa yüklediği görevler ve tanıdığı yetkiler hem çok geniş, hem de ayrıntılıdır. Gerçekten aşağıda gösterilen konularda bu husus açıkça görülmektedir:

1.1. KHK'nın 2. maddesinde Bakanlığın görevleri sayılırken (a) bendinde *“imar, çevre, yapı ve yapım mevzuatının... uygulamalarını izlemek ve denetlemek, Bakanlığın görev alanı ile ilgili mesleki hizmetlerin norm ve standartlarını hazırlamak, geliştirmek, uygulanmasını sağlamak ve ilgililerin kayıtlarını tutmak”* şeklinde bir ifade yer almaktadır. Burada özellikle altı çizili ibarede yer alan hüküm, üye kayıt ve sicillerinin tutulması ve mimarlık mesleğinin tabi olacağı normların ve standartların belirlenmesi hususunda Bakanlığa re'sen kullanacağı bir yetki vermektedir. Bu düzenleme, idare hukukunun anayasanın 135. maddesinden çıkan genel esaslarına göre varlığı kabul edilen **idari vesayet yetkisinin** yerine **hiyerarşiye yakın bir yetki**'nin ikame edilmesi anlamını taşımaktadır. Bakanlığın bu yetkiyi nasıl kullanacağını bilmemesi bir yana, 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu'nun mimarlık mesleğinin tabi olacağı normları inceleme ve bunlar hakkındaki görüş ve düşüncelerini bildirme yetkisini Mühendis ve Mimar Odaları Birliğine veren 2. maddesinin (c) fıkrasıyla da bağdaşmamaktadır.

1.2. Adı geçen KHK'nın aynı maddesinin (ç) fıkrasında *“başvuru tarihinden itibaren iki ay içinde yetkili idarelerce ruhsatlandırma yapılmaması halinde re'sen ruhsat ve yapı kullanma izni verme”* yetkisinin verilmesi suretiyle 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 22. maddesinde belediyelerin ruhsat verme yetkisi sınırlandırılmış olmaktadır. Bu düzenleme, gerek Anayasa'nın 127. maddesinde tanımlanan yerel yönetimlerin tabi olduğu **yerinden yönetim ilkesi**'ne, aykırı olduğu gibi, İmar Kanunu'nun zikredilen hükmüyle de bağdaşmadığı için hukuken isabetsizdir de. Çünkü Bakanlığın yapı ruhsatının verilmesinden önce yapılması

gereken araştırma ve incelemeleri yapması güçtür ve çoğu zaman hatalı ruhsatlandırma kararlarının verilmesi olasılığı yüksektir.

1.3. Ayrıca şu hususa da değinilmesinin gerekli olduğu kanısındayım:

Anayasa Mahkemesi'nin 1990'dan bu yana oluşturduğu içtihatlarla göre TBMM'nin Bakanlar Kurulu'na KHK çıkarma yetkisi verebilmesi için “**ivedilik**”, “**zorunluluk**” ve “**önemlilik**” gibi üç koşulun bulunması gerekir.¹⁰ Yüksek Mahkeme 16.10.1993 tarihli kararında da aynen şöyle söylemiştir: “*KHK'lar, ancak ivedilik isteyen belli konularda, kısa süreli yetki yasaları temel alınarak etkin önlemler ve zorunlu düzenlemeler için yürürlüğe konur*”.¹¹ Ekleyelim ki, Anayasa Mahkemesi, bu kararını iptal hükmüyle sonuçlandırmıştır. Bu açıdan bakıldığında 6 Nisan 2011 tarihli ve 6223 sayılı Yetki Kanunu söz konusu olayda, hiçbir ivedilik ve zorunluk bulunmamasına karşın Hükûmete KHK çıkarma yetkisi vermiş olmasından dolayı temelden ve bütünüyle anayasaya aykırıdır ve Anayasa Mahkemesi'ne götürüldüğü takdirde Yüksek Mahkeme'nin, daha önceki içtihatlarına da dayanarak bu kanunu iptal etmesi güçlü bir olasılıktır.

4. Adı geçen 2011 tarihli ve 644 sayılı KHK'nın 6.4.2011 ve tarihli 6223 sayılı Yetki Kanunu'na aykırılığı ve buna karşı başvurulabilecek yollar:

Adı geçen Yetki Kanunu'nun 2. maddesinin (a) bendinde, bu kanuna dayanılarak çıkarılacak Kanun Hükmünde Kararnemelerin adları tek tek gösterildiği gibi, (b) bendinde de “diğer kanun ve KHK.ların sadece “*memurlar, işçiler ve sözleşmeli personel ile diğer kamu görevlilerin atanma, nakil, görevlendirme, seçilme, terfi, yükselme, görevden alınma ve emekliye sevk edilme usul ve esaslarına ilişkin hükümlerinde yapılacak değişiklik ve yeni düzenlemeleri*” kapsadığı belirtilmiştir. Oysa 644 sayılı KHK.'nin Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na bağlı Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü başlığını taşıyan paragrafta yer alan 12. maddesinin (1) bendinde “*Bakanlığın görev alanına giren konularla ilgili olarak mimarlık ve mühendislik meslek kuruluşlarına ilişkin mevzuatı hazırlamak ve bunları denetlemek*” yetkisi, adı geçen genel müdürlüğe verilmiş bulunmaktadır.

KHK'nın sözü edilen düzenlemesi, Bakanlar Kurulu tarafından adı geçen genel müdürlüğe böyle bir yetkinin tanınmasını öngörmüş olmayan Yetki Kanunu'na yetki ve sebep unsurları

¹⁰ Bkz. Anayasa Mahkemesinin 6.2.1990 tarihli ve E.1988/62 – K.1990/3 sayılı kararı, *Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi*, sayı 26, sh. 103.

¹¹ bkz. AYM., E.1993/26 – K. 1993/28, *Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi*, sayı 29, Cilt 1, sh. 331.

bakımından açıkça aykırıdır. Bu nedenle bu hükmün iptali için yapılacak şey, Danıştay'a başvurularak söz konusu hükmün Anayasaya açıkça aykırılığı nedeniyle itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesine intikal ettirilmesinin talep edilmesidir.¹² Fakat şuna da işaret etmek isterim ki, bu yoldan yargıya başvurulması, tahmin edilebileceği gibi, uzunca bir zamana yayılabilecek bir süreçtir. Bu bakımdan adı geçen KHK aleyhine doğrudan doğruya Anayasa Mahkemesinde iptal davası açılması için TBMM'deki ana muhalefet partisinin harekete geçirilmesi, yargı sürecinin hızlandırılabilmesi bakımından daha isabetli olacaktır. Hatta, yukarda ifade edildiği gibi, Anayasa Mahkemesi'nin içtihatlarına göre Hükûmete bir konuda KHK çıkarma yetkisinin verilebilmesinin her şeyden önce “**ivedilik**” koşuluna bağlı tutulmuş olması nedeniyle, bu niteliğe sahip olmayan 6223 sayılı Yetki Kanunu'nun da iptali için aynı yola başvurulmasının yararlı olabileceği kanısında olduğumu arz ederim.

Saygılarımla

2 Ağustos 2011

Prof. Dr. A. Ülkü Azrak

¹² Her ne kadar KHK'ların TBMM tarafından onaylanıncaya ya da reddedilinceye kadar Bakanlar Kurulu'nun çıkardığı bir düzenleyici idari işlem sayılması gerektiği bazı hukukçular tarafından kabul edilmişse de (bkz. DURAN, Lûtfi, “Kanun Hükmünde Kararname”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 8, sayı 3, sh.4) KHK'lar aleyhine iptal davası ve itiraz yollarıyla sadece Anayasa Mahkemesine başvurulabileceği Anayasanın açık hükmünde kabul edilmiştir.

13.6.3.2. Ek 2: Mimarlar Odası'nın KHK'ler Hakkında Basın Bildirisi

Meslek Odalarının “Özerk ve Kamusal” Kimliğini Yok Sayan 644 Sayılı KHK İptal Edilmelidir!

25 Temmuz 2011

Son yıllarda, “kamu ve toplum yararına” çalışmalarını sürdüren meslek Odalarına karşı iktidar ve kimi çevreler, “işlevsizleştirme, etkisizleştirme, sindirme ve tasfiye” çabalarını sistematik biçimde sürdürmektedirler. Son olarak 4 Temmuz 2011 tarihinde çıkarılan 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile kurulan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na verilen yetkiler, Odaların “özerk ve kamusal kimliğini” yok sayan düzenlemeler, aynı sürecin devamı olarak gündeme getirilmektedir...

Geçmişte de Meslek Odalarına yönelik olarak kimi çevreler tarafından müdahaleler söz konusu olmuştur. 2002 yılından sonra AKP iktidarları döneminde “ileri demokrasi” söylemi altında anti demokratik girişimler kaygı verici düzeye ulaşmıştır. Ancak, bu düzenleme ile Meslek Odaları, bu kez çok daha farklı bir boyutta “otoriter bir uygulama” ile karşı karşıya bulunmaktadır.

Odaların demokratik ve mesleki haklarını kullanmasına tahammülsüzlüğün asıl nedeninin, akarsular, göller, kıyılar, su havzaları, ormanlar, tarım arazileri gibi doğal kaynakların; kamu arazileri, okullar, hastaneler, devlet binaları gibi kamusal varlıkların; kent meydanları, dokusu, donatı alanları ve tarihî yapılar gibi kentsel değerlerin yağmalanmasının yanı sıra, bin yıldır yaşanan mahalleler, yerleşik kültürler ve sosyal dokuların yok edilmesi karşısında bu değerleri, kamusal hakları ve demokrasiyi savunan duyarlı kesimlerin “engel” olarak görülmesi olduğunu, kamuoyumuz yakından bilmektedir.

Bu süreçte, anayasa'nın “eşitlik” ilkesine aykırı olarak, “yandaş” kurum ve kuruluşlara her türlü destek verilirken, çalışmalarını “kamu ve toplum yararı” doğrultusunda yürüten meslek kuruluşlarına, sendikalar ve sivil-demokratik örgütlere yönelik, demokratik hukuk devleti anlayışı ile bağdaşmayan, bu saygın kuruluşları “itibarsızlaştırmayı ve gözden düşürmeyi” amaçlayan çok yönlü girişimler söz konusu olabilmektedir.

Cumhurbaşkanı tarafından 24 Mart 2008'de Devlet Denetleme Kurulu'na verilen bir talimatla meslek kuruluşları hakkında yapılan araştırma ve inceleme sonucunda hazırlanan rapor, bu

girişimlerin somut bir örneğidir. Devlet Denetleme Kurulu (DDK) tarafından bu raporda, baskının yoğun olduğu 1980’li yıllarda dahi uygulanamayan kimi talepler ve kısıtlamalar gündeme getirilmiştir. Bu raporla, demokratik ülkelerde uygulanmakta olan “meslek örgütlerinin kendi gelişimlerini belirleme hakları” görmezden gelinerek, Odaların dönüştürülmesi adeta dikte edilmiştir.

Özellikle, TMMOB ve bağlı Odaların “özerk ve kamusal kimliğinin” yok edilmesi amacını güden çalışmalar ve düzenlemeler, bu kez Anayasa’nın 91. Maddesi’ne aykırı bir biçimde, hiçbir ivedilik ve zorunluluk söz konusu olmadığı halde, sınırları ve kapsamı belirsiz bir yetki yasası çıkarılarak, Bakanlar Kurulu’nun tasarrufu olan yetki yasasına da aykırı KHK’ler ile gerçekleştirilmektedir.

Bu bağlamda, 12 Haziran 2011 tarihindeki genel seçimlerden çok kısa bir süre önce, 8 Haziran 2011 tarihli *Resmî Gazete*’de yayımlanan 636 sayılı Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK ile TMMOB ve bağlı Odaların “özerk ve kamusal kimliğinin” yok edilmesi amacını güden düzenlemeler getirilmiştir. Ancak hemen ardından henüz kurulmayan bu yeni bakanlığın ikiye ayrılmasına bağlı olarak 4 Temmuz 2011 tarihinde 636 sayılı KHK yürürlükten kaldırılmış ve yerine 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri hakkında KHK çıkartılmıştır.

644 sayılı KHK’ye göre Odalar, Bakanlığın adeta bir hizmet birimi haline getirilmektedir. Anayasa’ya göre Meslek Odaları ile Bakanlık arasında ancak bir “vesayet” ilişkisi olabilirken, KHK’de “hiyerarşik” bir ilişki söz konusudur. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’na “mimarlık ve mühendislik meslek kuruluşlarına ilişkin mevzuatı hazırlamak ve bunları denetlemek” görev ve yetkisi verilerek, Meslek Odalarının “özerk” yapıları ortadan kaldırılarak, “bağlı kuruluş” statüsü getirilmeye çalışılmaktadır.

Anayasa’nın 135. maddesi ve 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu’na göre, kuruluş amaçlarına ilişkin her türlü kararı alma görev ve yetkisi kendi üyeleri tarafından oluşturulan genel kurullarında olan Meslek Odalarının üyelerinin iradelerini yok saymayı öngören düzenlemeler getirilmiştir. Bakanlık bünyesinde kurulan Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü’ne, Odaların asli işleri olan üye kayıt ve sicillerinin tutulması, mesleki norm ve standartların belirlenmesi görevi dahi verilmiştir. Bu düzenlemelerle Odaların asli işleri ellerinden alınmakta ve işlevsiz bırakılmaktadır.

Uygar ülke ölçütleri ve demokrasi ile bağdaşmayan, hukuka, Anayasa'ya ve ilgili yasalara açıkça aykırı olan gelişmeler, küresel sömür, rant ve çıkar politikalarının yaşama geçirilmesi için duyarlı tüm kesimlerin ve toplumun sindirilmesi anlamına gelmektedir.

Sonuç olarak, 644 sayılı KHK'nin, yetersiz olan mesleki hakları daha da geriye götüren, ancak ve ancak "diktatoryal" rejimlerde görülebilecek nitelikleri nedeniyle yürürlükten kaldırılması zorunludur.

Mimarlar Odası olarak, diğer Meslek Odaları ile birlikte ve TMMOB koordinatörlüğünde, KHK'nin iptal edilerek bu hukuksuzluğun giderilmesi için hukuki girişimler dahil olmak üzere her alanda çabalarımızı yoğunlaştırarak, etkinlik ve kampanyalar düzenleyeceğiz.

Bizler bu nedenle, mesleki ve demokratik hakların korunması ve sağlanması, mimarlık ve kent değerlerinin korunması ve geliştirilmesi, bilimin rehberliğinde kamu ve toplum yararının gözetilmesi yönündeki çabalarımızı, meslektaşlarımız, duyarlı tüm kesimler ve yurttaşlarımızla birlikte sürdürmeye kararlı olduğumuzu bir kez daha yineliyoruz.

Meslek Odaları, meslek ortamının ve demokrasinin olmazsa olmaz güvenceleridir. Onlara sahip çıkmak, yaşamımıza ve geleceğimize sahip çıkmak demektir...

Değerli kamuoyumuza saygıyla duyurulur.

Mimarlar Odası

Merkez Yönetim Kurulu

13.6.3.3. Ek 3: TMMOB Yönetim Kurulu Başkanının Basın Açıklaması

AKP'nin KHK'leri ile "Hangi Müdürlük, Hangi Kurum, Hangi Kurul Ne Oluyor?"

Biz Takip Edemez Olduk, Sanıyoruz AKP Milletvekilleri de Takip Edemiyor...

AKP iktidarının Yetki Kanunu'na dayanarak çıkardığı Kanun Hükmünde Kararnameler ile getirdiği düzenlemeler kamuoyu tarafından takip edilemez hale gelmiştir.

KHK ile kurduğu bakanlığı üzerinden bir ay geçmeden ikiye bölen, bundan bir ay sonra görevlerini yeniden düzenleyen; başka bir KHK ile bir önceki KHK'yi değiştiren, eklemeler

yapan, çıkararak; genel müdürlükleri, kurulları bir bakanlıktan diğerine geçiren AKP, son olarak yayımlanan 649 sayılı KHK ile Birliğimizin de Genel Kurulu'nda temsil edildiği Milli Prodüktivite Merkezi'ni lağvetmiştir.

AKP'nin MPM ile ilgili olarak kafaları karıştırmadaki ustalığının kronolojik sıralaması şöyle:

634 sayılı KHK ile Avrupa Birliği Bakanlığı kuruldu. (03.06.2011)

635 sayılı KHK ile Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı kuruldu. (03.06.2011)

649 sayılı KHK Avrupa Birliği Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair KHK adıyla yayımlandı. (17.08.2011)

649 sayılı ve esas olarak AB Bakanlığındaki değişikliği ilgilendiren ve aslında torba yasa olan Kanun Hükmünde Kararname ile 635 sayılı KHK'ye geçici madde eklenerek MPM lağvedildi ve mal varlıkları 635 sayılı KHK'yi ilgilendiren Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na devredildi. Aynı kararnamenin 41. maddesi ile de 580 sayılı Milli Prodüktivite Merkezi Kuruluş Kanunu yürürlükten kaldırıldı.

Biz bunu takip etmekte gerçekten zorlandık. AB Bakanlığı'yla ilgili düzenlemeleri içeren KHK'de Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'ndaki değişikliklerin ne işi olabilir?

Ama bir şey biliyoruz:

Bırakın bizi, bırakın halkımızı, bırakın parlamentonun diğer bileşenlerini, bırakın AKP'nin milletvekillerini, bırakın bu kararnamelerin altında imzası bulunan değerli bakanları, bu kararnameyi onaylayan Sayın Cumhurbaşkanı da bu ayrıntıları takip etmekte zorlanıyor. Ama onaylıyor.

1965 yılında 580 sayılı kanun ile kurulan Milli Prodüktivite Merkezi'nin, en üst yetkili organı Genel Kurulu'nun üyesi olan Birliğimizin dahi haberi olmadan mal varlığının bir bakanlığa devredilerek kapatılması AKP'nin ustalık dönemi uygulamalarının bir örneğidir.

Soruyoruz:

Neden AKP iki dönemdir MPM'nin gerekli olup olamadığına karar veremedi de aldığı yetki ile kimse ile konuşmadan, görüşmeden, nedenini bile söylemeden MPM'nin gereksizliğine karar verip kapattı?

Açıktan söylüyoruz:

KHK'ler ile halkın haberdar olması bir yana, ilgili kurum ve kuruluşların dikkatlerinden kaçırılarak, toplum ve ülkenin kaderi üzerinde etkide bulunabilecek önemli kararların yasalaştırılması AKP'nin ileri demokrasi kavramının altını nasıl doldurduğunu net olarak ortaya koymaktadır.

“Dinlerler ve ciddiye alınır mı?” bilmiyoruz:

AKP'yi uyarıyor ve tüm kurumları, emek-meslek örgütlerini, demokratik kitle örgütlerini, siyasal partileri, Meclisi ve doğal ki halkımızı yok sayarak aldığı bu kararları ve bu yönetim anlayışını gözden geçirmeye çağırıyoruz.

Mehmet Soğancı

TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı

13.6.3.4. Ek 4: “Kendinde Yönetim”

Sami Yılmaztürk

“Bir kimsenin düşüncelerini konuşmaması esarettir.”

Euripides (MÖ 485-406)

2002 yılından bu yana iktidarda bulunan AKP hükümeti 12 Haziran 2011 tarihinde yapılan genel seçimlerden 67 gün önce 6 Nisan 2011 tarihinde meclise sunarak onay aldığı 6223 Sayılı “Kamu Hizmetlerinin Düzenli, Etkin ve Verimli Bir Şekilde Yürütülmesini Sağlamak Üzere Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Teşkilat, Görev ve Yetkileri ile Kamu Görevlerine İlişkin Konularda Yetki Kanunu”na dayanarak 12 Haziran genel seçimlerinden dört gün önce seçim atmosferi içinde alelacele 11 adet KHK yürürlüğe koydu.

Bu süreçte, 8 Haziran 2011 tarihli *Resmî Gazete*'de yayımlanarak yürürlüğe giren 636 Sayılı KHK ile “Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığı”nın kuruluşu ilan edildi. Daha bir ay

dolmadan 4 Temmuz 2011 tarihli *Resmî Gazete*'de yayımlanan 644 Sayılı KHK ile “Çevre ve Şehircilik Bakanlığı” ve 645 Sayılı KHK ile “Orman ve Su Bakanlığı” olarak iki ayrı bakanlığa bölündü.

Bu durumda, düzenlemeyi yapanların, seçim öncesi alalecele bakanlık kurulmasındaki amacın ve bir ay geçmeden iki ayrı bakanlığa bölünmesinin nedenini açıklamaları gerekmez mi?

Yine 10 Temmuz 2011 Pazar günü yayımlanan 646 Sayılı “Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı'nın Kurulması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair KHK” ile Maliye Bakanlığı'na verilen imar yetkilerinin ardından yerel yönetimlerin yetkilerinin başka hangi kurum, kuruluş ve kişilere verileceği ve hangi program dahilinde yetki dağıtımının yeniden tasarlanacağı gibi soruların, demokrasi, insan hakları, katılımcılık, şeffaflık, çağdaşlık adına yanıtlanması gerekmez mi?

Yerinde yönetim anlayışı ile kurulmuş bulunan ve ulusal ve uluslararası sözleşmelerden gücünü alan yerel yönetimlerin özerkliği, AKP hükümetleri döneminde “yerel yönetim reformu” adı altında yeterince budanmıştı. O günden bugüne daha fazla belediyenin muhalif partilere geçmesi ve bu yönde eğilim göstermeye devam etmesi dışında ne değişti de yerel yönetimlerin yetkileri 644 Sayılı “Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK” ile merkezî yönetime geri verilmektedir?

Söz konusu KHK'nin “Görevler” başlığı altında 2. maddenin (ç) fıkrası “*enerji ve telekomünikasyon tesislerine ilişkin etütleri, harita, plan, parselasyon planlarını ve değişikliklerini resen yapmak, yaptırmak, onaylamak ve başvuru tarihinden itibaren **iki ay içinde yetkili idarelerce ruhsatlandırma yapılmaması halinde resen ruhsat ve yapı kullanma izni vermek***” şeklinde düzenlenmiştir. Belediyelerin yetersiz olan özerk yapılarını geliştirmek gerekirken, var olan yetkilerini dahi yok sayan, Anayasa'ya ve Avrupa Yerel Özerklik Şartı'na da aykırılık taşıyan bu düzenlemelerle ilgili olarak belediyelerden henüz herhangi bir açıklama duyulmamış olması da dikkat çekicidir.

Yetki Yasasında, 644 Sayılı “Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK” ile gündeme gelen meslek odalarının yetkilerinin gaspının yer almaması; acaba toplumsal sessizlik ortamında düzenlenen KHK ile “Meslek odalarının yetkilerini tırpanlayalım, bunu araya sıkıştırmanın ne sakıncası var?” mı denmiştir?

644 Sayılı “Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK”nin 12. maddesine göre kurulan “**Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü**”ne, hukuka, Anayasa’ya ve ilgili yasalara aykırı bir şekilde Odaların aşağıda yazılı asıl işleri verilebilmektedir:

-- Hizmet alanlarında çalışan gerçek veya tüzel kişilerin görev, yetki ve sorumluluklarına ve kayıtlarının tutulmasına ilişkin esasları belirlemek, mesleki yeterlikleri ile kuruluş yeterliklerini değerlendirerek bunlara tescil ve yeterlik belgeleri vermek veya verilmesini ve kayıtlarının tutulmasını sağlamak;

-- Planlama, projelendirme, yapım ve kamulaştırma iş ve işlemlerinde görev alacak bilirkişilerin niteliklerine ve mesleki yeterliklerine ilişkin usul ve esasları belirlemek;

-- Kamuya ve özel sektöre ait her türlü yapı ve tesisin projelerinin ve yapım işlerinin denetlenmesinde görev alacak mimar ve mühendisler ile yardımcı kontrol elemanlarının, yapı denetim kuruluşlarının ve müşavirlik kuruluşlarının niteliklerine, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin esasları belirlemek, mesleki yeterlikleri ile kuruluş yeterliklerini değerlendirerek bunlara belge verilmesini ve kayıtlarının tutulmasını sağlamak;

-- Mimarlık ve mühendislik meslek kuruluşlarına ilişkin mevzuatı hazırlamak ve bunları denetlemek.

Anayasa’nın 123. maddesi, “*İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir. İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır. Kamu tüzelkişiliği, ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulur*” hükmünü içermektedir. 644 Sayılı KHK’nin dayanağı olan 6223 Sayılı Yetki Kanununda merkezî yönetime hangi kanunlarda değişiklik yapma yetkisi verildiği açıkça yazılmıştır. Yukarıda ifade edilen düzenleme ile 6235 Sayılı TMMOB Kanununa müdahale edilmiştir ki, bu Yetki Kanununda tanımlanmamıştır. 644 Sayılı KHK’yi hazırlayanlar herhalde meslek odalarının merkezî yönetime bağlı kurumlar olmadığı farkındadırlar. O halde bu düzenlemenin ne tür bir mantığı olabilir diye sormadan edemiyor insan. Bu yetki aşımı nedeniyle KHK Anayasanın 91. maddesine de aykırılık içermektedir.

Meslek odaları Anayasa’nın 135. maddesinde tanımlanan kamu kurumu niteliğinde yerinden yönetim kuruluşlarıdır. Hizmet yönünden yerinden yönetim kuruluşları merkezî yönetimin hiyerarşik yapısı içinde ancak kamu yönetiminin bütünlüğü içinde örgütlenen ve bu nedenle de denetime tâbi kuruluşlardır. Merkezî yönetimin, bu denetim yetkisini, “mahallî idareler”

üzerinde “idarenin bütünlüğü”, “kamu görevlerinde birliğin sağlanması”, “mahallî ihtiyaçların gereği gibi karşılanması” ve “toplum yararının korunması” amacıyla kullanabileceği Anayasa’nın 127/5. maddesinde belirtilmiştir. Meslek odaları yerinde yönetim anlayışının bir sonucu olarak özerk kurumlardır. Meslek odaları özerk yapılar olarak merkezî yönetimin vesayeti altında kendi organlarını kendisi seçer, kendi üyeleri tarafından oluşturulan kurullarında meslek alanına yönelik her türlü düzenlemeyi yapar. Yani merkezî yönetimin, meclis aritmetiğine bakarak Meslek Odaları Kanununda istediği gibi değişiklik yapması çağdaş hukuk normları içinde mümkün görünmemektedir.

Bütün bu sakıncalara rağmen Bakanlık bünyesinde kurulan Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü’ne, meslek odalarının asli işleri olan üye kayıt ve sicillerinin tutulması, yetkilendirme ve belgelendirme yetkisi, mesleki norm ve standartların belirlenmesi, üyelerin denetlenmesi görevleri nasıl verilebilmektedir?

Bugüne kadar meslek odalarının yetki alanında yer alan ve idari düzenlemelere karşı açılan davalarda belirleyici öneme sahip olan bilirkişilik kurumuna yönelik yetkilendirme ve belgelendirme yetkisi de artık 646 Sayılı KHK’nin 12-d fıkrası ile yapılan düzenleme ile merkezî yönetime verilmekte ve yargı üzerindeki vesayet tamamlanmış bulunmaktadır.

Bu müdahalelerin; mesleklerin özgünlüğü içinde tarihten gelen ve demokratik toplum olmanın sonucu olarak bugünkü şekillerini alan özerk kamu organlarının varlığını yok saymaktan öte anlamlar taşıdığı KHK ile getirilen düzenlemenin özünde yatmaktadır.

Bu anlayış çerçevesinde;

1. Yerel yönetimlerin imar yetkisi merkezî müdahaleye açılmaktadır.
2. Yargının “hizaya getirilmesi” sonrasında mahkemelerce özellikle seçilen sözde akademik bilirkişilerce yeterince zedelenecek bilirkişilik kurumu tamamen vesayet altına alınmaktadır.
3. Kamu ve toplum yararına aykırı tarih, doğa ve kent suçlarına karşı açtığı davaların yanı sıra demokratikleşme mücadelesinde geçmişten geleceğe bayrağı elinden düşürmeyen meslek adamlarının ve kurumlarının yetkileri elinden alınmaktadır.
4. Kamu yararını koruma görev ve yükümlülüğü ile sergilediği bağımsız duruşu yok edilmek istenmektedir.

Bu düzenlemeler; doğa katliamlarına karşı açılan davaları, HES'lere karşı verilen toplumsal mücadeleyi etkisizleştirmek ve tarihe ve kente karşı işlenen suçların, yani her ne pahasına olursa olsun daha fazla kâr adına ulusal ve uluslararası yatırımcıların önünü açmak adına yapılmaktadır.

Ve bu düzenlemeler, 12 Eylül 1980 darbesinin baskısı altında referanduma götürülen ve halkımızın % 93'ünün desteği ile yürürlüğe sokulan "12 Eylül Anayasası"nın dahi gerisinde bir hukuk düzenini ve yaşamı vaaz etmektedir. Anayasa'nın 6. maddesinde "Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasa'dan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz," denmektedir. Böyle bir yetkiyi kullanmak "Anayasal" bir suç olarak tarif edilmesine karşın, bu nitelikte düzenlemelerin yapılmasında hiçbir sakınca görülmemesi "hukuk devleti" bakımından son derece kaygı verici ve düşündürücüdür!...

"Yasama, Yürütme ve Yargı"nın tek elde toplanmasının ve kendisi dışında her kesimin susturulması girişimlerinin yaşama şansının fazla olmadığı bilinmelidir.

MESLEK ORTAMININ VE ÇAĞDAŞ TOPLUMLARIN OLMAZSA OLMAZI MESLEK ODALARI SAHİPSİZ DEĞİLDİR...

BU MEMLEKET SAHİPSİZ DEĞİLDİR...

Mimarlara Mektup, no. 150 (Ağustos 2011)

13.6.3.5. Ek 5: "Kendinde Yönetim II"

Sami Yılmaztürk

12 Eylül referandumunu ile Anayasa Mahkemesi ve Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun siyasetin emrine bağlanmasıyla tüm engellerin ortadan kalktığı düşüncesinden olsa gerek, son günlerde Türkiye Cumhuriyeti'nin parlamenter sistemini yok sayan bir süreç hızla kurumsallaşıyor.

Amacı "Kamu hizmetlerinin düzenli, etkin, verimli ve ekonomik bir şekilde yürütülmesini sağlamak" şeklinde tanımlanan 6223 sayılı Yetki Kanunu 3 Mayıs 2010 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Yetki kanunu hükümete yaklaşık 26 civarında kanun

ve kanun hükmünde kararnamede (KHK) değişiklik yapma yetkisini vermektedir. Yetki Kanununda tanımlanan kanun ve KHK'lerde değişiklik yapma yetkisinin Anayasa'nın 91. maddesine aykırı olduğu, bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi kararları bulunduğu tartişılırken işin boyutu Yetki Kanununda tanımlanmayan kanun ve KHK'lerde de değişiklik yapılmaya kadar vardırılmıştır.

Devleti, TBMM'ne, Meclis bürokrasisine takılmadan, "meclis iradesini temsil ettiğini" iddia eden milletvekillerinin tartişmalarıyla zaman kaybetmeden, özetle "parlamentar sistemin" işleyişine takılmadan yönetmek üzere çıkarılmış bir kanunla karşı karşıyayız. Hani olur ya unutulmuş olabilir diye Yetki Kanununda tanımlanan kanunlarda değişiklik yapma yetkisine ek olarak bir madde eklenmiş ki evlere şenlik: "Diğer kanun ve kanun hükmünde kararnamelerin görev, yetki, merkez, taşra ve yurtdişında teşkilatlanma esasları, kadrolar, bağlı, ilgili ve ilişkili kuruluşların bağlılık ve ilgilerine ilişkin hükümlerinde değişiklik yapmak."

12 Haziran 2011 tarihinde yapılan genel seçimlerden hemen önce seçimi kazanacağı kamuoyu yoklamalarında kesinleşen AKP Hükümeti, söz konusu Yetki Kanununa dayanarak bir dizi KHK çıkarmaya başladı. Bu KHK'lerin sayısı şimdilik 20'ye ulaştı. Görülen o ki ihtiyaç duyulduķa, talep geldikçe KHK çıkarılmaya da devam edecek. Bir kısmı daha önce çıkarılan, belli ki aceleye getirilmiş olduğu için unutulduğu anlaşılan, yani daha uygulaması başlamadan iki ay gibi kısa sürede üç kez değiştirilen KHK'lerle karşı karşıyayız.

Artık KHK'ler uluslararası hukuka, TC Anayasasına, dayandığı Yetki Kanununa aykırı dediğimizde sesimizi duyacak kimse yok. Çünkü yargı bitti. Toplumsal muhalefet de zaten 12 Eylül askerî darbesi öncesi ve sonrasında yaratılan terörize politikalarıyla susturulmuştu.

Artık seçim öncesi aceleye getirilerek yaratılan yeni personel kadrolarıyla, seçmene göz kırpmaya politikalarıyla kendi kadrosunu oluşturmak için idari kadrolarda aranan niteliğin düşürülmesi için yapılan düzenlemelere muhalefet edecek, bir hak arayışına çıkacak sendikalar, örgütler de yok.

Düzenlemelerin "kamu hizmetlerinin düzenli, etkin, verimli ve ekonomik bir şekilde yürütülmesini sağlamak" gibi bir yüce amacının olmadığı, yaratılan kaos ortamı ile açıkça ortadadır.

Peki, bu iki ay gibi kısa sürede yayınlanan onlarca KHK, AKP Hükümetinin dokuzuncu yılından sonra ne anlama gelmektedir?

Sayın Başbakan bir alışveriş merkezinin açılında “Yatırım için dünyanın tüm girişimcileriyle görüşürüm. Bakanlarıma da her yerde görüşmelerini tavsiye ederim. Çünkü ben ülkemi adeta pazarlamakla mükellefim” demiştir (www.milliyet.com.tr, 16.10.2005).

Peki, Sayın Başbakan’ın ülkesini pazarlama mükellefiyetinin önündeki engel neydi de, yine bir bakan AB üyesi ülke yatırımcılarına yönelik yaptığı açıklamada, “yatırımların önündeki engelleri bir bir kaldıracacağız, bekleyin” demiştir?

Böylesi bir ortamda hızını alamayan bir yatırımcı “yetkim olsa Mimarlar Odası’nı kapatırdım” deme cesaretini gösterebilmiştir.

Sayın Başbakan, bakan ve müteahhittin hayalini gerçeğe dönüştürme önündeki engel ya da engeller nelerdi?

Dokuz yıldır hükümet olan Sayın Başbakanın elini, kolunu bağlayan neydi ve ne aşıldı ki dokuz yıldır bekletilen düzenlemeler bugün topluca gündeme gelmiştir?

1. TC Anayasası mı?

2. TC yargısı mı?

3. Meslek odaları ve STK’lar mı?

12 Eylül askeri darbesi sonrasında yapılan ve halkın %93 oyu ile yürürlüğe giren TC Anayasası birçok kez değişikliğe uğratılmasına rağmen, antidemokratik özünü korurken, tam 30 yıl sonra bu öze hiç dokunmayan, sadece Anayasa Mahkemesi’nin üye sayısı artırılarak, yeni üye atama olanağı elde edilmesi ve yine aynı yöntemle Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu’nda değişimin sağlanması sonrasında hukuki süreçte tam tersi bir dönem yaşanması, sorularımızdan birinin yanıtı olabilir mi acaba?

Artık bir Yargıtay Başkanının, “İdarenin elini kolaylaştıracacağız” şeklinde hukuk dışı konuşmalar yaptığı bir süreçteyiz. Tabii ki meslek odası olarak siyasetin dışında olduğumuz için “Deniz Feneri” davasından azledilen savcılar ya da “Ergenekon” davasında sürekli hukuk hatırlatması yapan ve çoğunluk kararına muhalif kalan bir mahkeme başkanının davadan

alınmasına yönelik tartışmalarda yer almamız ve yorumda bulunmamız söz konusu olamaz, ama meslek odaları ya da STK'lar tarafından doğal, tarihî ve kültürel çevremizin kamu yararına korunmasına yönelik açılan davalarda aynı belgeler ışığında yürütmeyi durdurma kararı veren mahkemelerin, hâkim ve savcılarının yerlerinin değiştirilmesi sürecinden sonra artık aleyhte karar vermeye başlamasını, yargının siyasetin güdümüne girdiği tartışmaları arasında acaba nasıl yorumlamalıyız?

Yasama, yürütme ve yargı artık tek elde, yani Sayın Başbakanın kendisinde toplanmıştır.

Peki, artık “ülkemi pazarlamakla mükellefim” ve “engelleri kaldıracamız” sözlerinin önünde ne engel kaldı? Bir müteahhittin dediği gibi meslek odalarını kapatma işi tabii ki KHK'lerinin tek amacı değil.

Yatırımların hızla gerçekleştirilmesinin önündeki “engeller” tek tek kaldırılırken, ortak paydada buluşamadığı aşamada muhalefetini yargı yolu ile sürdürmekten vazgeçmeyeceği açık olan özerk kurumları susturmak da amaçlardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte, hukuki bir yargılama süreci, yargının en üst düzeyinde yer alan yetkili ağızdan yapılan aktarıma da yansıdığı gibi, “engelin” mümkün olamayacağı, biat kültürü ile donatılmış yargısal süreçte açılacak davaların sonucu açıktır. Meslek insanları tabii ki böylesi bir ortamda da hukukun üstünlüğünü, yargının tam bağımsızlığının sağlanacağına olan inancını kaybetmeden savunmaya devam edecektir. İşte anayasal suç işlenerek çıkarılacak KHK'lerle, yönetmeliklerle, olmadı polisiye tedbirlerle tamamlanmaya çalışılacak süreçte en önemli hedeflerinden biri de, idarenin yetkisini kullanıp meslek adamlarını pasifize ederek son moral direnme örgütleri olan meslek odalarını parçalamaktır. Bu hedefe, ruhsat işlemleri gibi kamu ile ilişkili hizmet üreten mimarların, mühendislerin odaları ile bağımlı koparacak düzenlemelerle ulaşılması planlanmaktadır.

Anayasa Mahkemesi dahil yargı süreci tamamlandıktan sonra TBMM'nin devre dışı bırakılmasının önündeki son engel de aşılmış oldu. Geçmişte yargıdan başka dayanağı olmayan özerk kurumların devre dışı bırakılması süreci önce 8 Haziran 2011 tarihinde 636 Sayılı KHK ile kurulan Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığı ile mesleğimizin ilişkilendirilmesi ile başlatıldı. Bir ay geçmeden bu bakanlık iki ayrı bakanlığa bölündü ve bu sefer 4 Temmuz 2011 tarihinde kurulan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile ilişkilendirilen, mesleğimizin yetkisinde bulunan sadece ve sadece mimarlık camiasının mesleki faaliyetlerini nasıl yürüteceklerine, nasıl örgütleneceklerine yönelik özgür iradeleri ile belirlediği

yönetmelik yapma yetkisi, bilirkişilik kurumuna yönelik yetki, meslek odalarından alınarak bu bakanlığa verildi. Tabii ki hangi yetkiyle demeyeceğiz, yapılanın Anayasal suç olduğunu ve Anayasa Mahkemesi elini ağır tutsa da Meclis kayıtlarından kaçırıldığı için kayıtlara geçmeyen suçun bu yazılarla kayıtlara geçtiğini biliyoruz.

Tam da kamuoyunda bu tartışmalar yaşanırken Mimarlar Odası'na gelen ve kamuoyunda Mimarlar Odası'nın davalarının değişmez bilirkişilerinden biri olarak tanınan emekli bir akademisyenin Oda üyeliğinden istifası ilginç geldi.

Farklı bir düşünce ve yoruma sahip istifa dilekçesini, tartışma ortamını zenginleştirmek ve farklı düşünceleri aktarmak adına sizlerle paylaşmak istedik.

Yerinden yönetim anlayışı ile yerel yönetimlerin yanı sıra Anayasal kurum olarak varlığını sürdüren meslek odalarında meslektaşların kendi özgür iradeleri ile hukuk sınırları içinde kendi kendini yönetmesinin ve kendi hukukunu belirleme yetkisinin önüne engel konulmayacağı tartışmaları sürerken 26 Ağustos 2011 tarihinde yürürlüğe giren ve 22 kanunda değişiklik yapan 650 sayılı KHK ile gündeme gelen, meslektaşlarımızı da ilgilendiren yeni istihdam politikası ise artık işin geldiği ve gideceği noktayı tanımlamaktadır: Biat etmeyene hayat yok!

Ne adına, kime ya da kimlere hizmet adına?

İşçi-memur statüsünde çalışan meslektaşlarımızın daha çok mağdur edilmesine yönelik düzenlemelerin gündemde olduğunu basın aracılığıyla öğrendiğimiz şu günlerde tüm meslektaşlarımızı en geniş dayanışmaya davet ediyoruz.

Mimarlara Mektup, no. 151 (Eylül 2011)

13.6.3.6. Ek 6: “Yerel Yönetimlere Baypas!”

Sami Yılmaztürk

8 Haziran 2011 tarihinde genel seçimlerden dört gün önce yayımlanmaya başlanan kanun hükmünde kararnamelerle meclis devre dışı bırakılırken, yerinden yönetim kurumlarını devre

dışı bırakmaya yönelik ilk icraata yönelik bakanlar kurulu kararı 26 Ağustos 2011 tarihinde *Resmî Gazete*'de yayımlanarak yürürlüğe girdi.

Ana muhalefet partisi sıfatı ile CHP, önce KHK'lerin dayanağı 6.4.2011 tarihli ve 6223 sayılı yetki yasasının iptali için, arkasından da KHK'lerin ulusal ve uluslararası antlaşmalara aykırılığı nedeniyle yürütmenin durdurulması ve iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvuruda bulundu. Geçen süreye rağmen Anayasa Mahkemesi'nden herhangi bir tepki gelmemesi ve yetki yasasına dayalı KHK'ler doğrultusunda uygulamaların başlaması, ikinci 12 Eylül Anayasasının sonucu oluşan hukuk kurumlarından Anayasa Mahkemesi Başkanı ile Yargıtay Başkanının "İdarenin elini kolaylaştıracağız" açıklamalarını anımsattı...

Yerel yönetimleri baypas eden 644 sayılı KHK'ne dayalı ilk icraat kararı 26 Ağustos 2011 tarihinde *Resmî Gazete*'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. *Resmî Gazete*'de yayımlanan Bakanlar Kurulu kararına göre İstanbul ili, Ataşehir ilçesi sınırlarında yer alan ve Ataşehir Belediyesi'nin yetki alanında kalan "29 Eylül 2009 tarihinde ilan edilen İstanbul Uluslararası Finans Merkezi", 29 Haziran 2011 tarihli ve 644 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 2. maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendine dayanarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığı yetki alanına alındı.

Anayasa'nın 123. maddesinde tanımını bulan yerinden yönetim anlayışına ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin altında imzası olan uluslararası Yerel Yönetimler Şartı'na aykırı biçimde; belediyelerin yetkileri, TBMM baypas edilerek çıkarılan KHK'ye dayanılarak yapılan söz konusu Bakanlar Kurulu düzenlemesi aynı zamanda millet iradesinin gaspı olarak yorumlanmaktadır.

TC Anayasası'nın 6. maddesinde tanımını bulan "Egemenlik, kayıtsız şartsız Milletindir. Türk Milleti egemenliğini, Anayasa'nın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır. Egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasa'dan almayan bir Devlet yetkisini kullanamaz," hükmünün çiğnenmesi karşısında kurumların sessizliği, kamuoyunda kabul edilemez bulunmaktadır.

Ulusal hukukumuz ve Türkiye Cumhuriyeti olarak altında imzamızın bulunduğu uluslararası anlaşmalara aykırı olarak yürürlüğe sokulan kanun hükmünde kararnamelerle yetki gaspları

yaşanırken meslek odaları dışında kamuoyuna yansıyan bir tepkinin olmayışı ağır aksak yürüyen demokrasimizin geleceği açısından düşündürücüdür.

Parlamente sistemin olmazsa olmazı Meclis'in devre dışı bırakıldığı bir süreçte Meclis'te grubu bulunan-bulunmayan siyasi partiler, STK'lar, basın, "aydınlarımız" Somali, Libya, Suriye'yle bugün de İsrail ile ilgilenirken, içte AKP hükümeti, yasama, yürütme ve yargı ile tanımlanan güçler ayrılığının tek elde toplandığı ortamda gündemini sessizce gerçekleştirmektedir.

Mimarlara Mektup, no. 151 (Eylül 2011)